

GENÇLİĞİN DİLİ

Dr. Hikmet ASUTAY

ÖZET

Gençliğin dili, kendi diliyle ürettiği yazın ve kendi alt-kültürüdür. Bu çalışmada belli başlı gençlik ruhbilim ve gençlik toplumbilim verileri ve görüşleri ışığında gençlik ve gençlik alt-kültürleri ile gençlik yazını incelenmeye çalışılmıştır. Bu irdelemelerin amacı gençlik dünyasını daha yakından tanıyarak onları ve dillerini yani yazınlarını anlamaya çalışmaktır. Bunun için de gençlik dünyasının en önemli parçası olan ve olması gereken gençlik yazınına kültürlerarası bir yaklaşımla ağırlık verilmeye çalışılmıştır. Günümüze dek gençlik yazını terimi Türk yazınbiliminde kullanılmamıştır. Çocuk ya da gençlik yazını genel olarak yazının içerisinde yer almış, ayrıca sınıflandırılmamıştır. Ancak tüm dünyadaki gençlik yazınbilimsel gelişmelere paralel olarak Türk yazınbiliminde de gençlik yazını terimi kullanmaya ve gençlik ya da ergenlik kitapları sınıflaması yapmaya gereksinim duyulmuştur. Gençlik yazınının eğitim ve özellikle de yazın eğitimi bağlamında da, yazın ve okuma derslerinde gençliğin asıl kendisine söz hakkı verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Yazın derslerinde gençlik yazınından yararlanmak, gençliğin kendi dünyasını ders ortamına taşımak demektir. Böylelikle çok daha sağlıklı iletişim kurulabileceği, gençlik sorunlarına çok daha yapıcı ve olumlu yaklaşılabilceği düşüncesindeyim. Zira bir toplumun geleceği demek olan gençlik ne kadar iyi tanınır ve geliştirilirse, geleceğe dair o kadar sağlıklı ve güzel hazırlık yapmış oluruz.

1. Gençlik Dünyası ve Alt-Kültür Kavramı:

Gençliğin dili, gençliğin kendi yazınıdır. Gençlik yazını ise, gencin kendi dünyasını oluşturan alt-kültürün yazılı ürünüdür. Gençlik yazınına geçmeden önce, bunu oluşturan gençlik alt-kültürlerine göz atmak gerekir. Robert R. Bell(1961, s.83: Baacke 1987), gençliğin bir bölümünden söz eder; gençliğin bir kısmının kültüründen. R. L. Sutherland ise, 1952'de şöyle bir tanım geliştirir:

“Bölüm kültürlerinden, ulusal kültürümüzün sistem bütünü içerisinde kendi dünyasını yaratan görece bütüncül kültürleri anlıyoruz. Üyelerini belli ölçülerde toplumdaki ayırt eden bu tür alt-kültürler, kendi içlerinde yapısal ve işlevsel özellikler geliştirirler”
(Baacke 1987).

Böylelikle gençlik alt-kültürleri bir tepki olarak daha açıklanabilir bir anlam kazanmaktadır. Tepki, artık yetersiz kalan toplum, eğitim ve öğretim sistemlerine karşıdır. Çünkü yönlendirme ölçütleri aile, okul, eğitim ve öğretim sistemlerince ortaya konmaktadır.

Bell'e göre alt-kültürler birer *kültürel sistemlerdir*. Çünkü gençlik parasal, eğitim, öğretim bakımlarından *toplum bütünü* içerisinde sınıflandırılmış, sınırlandırılmış ve bölümlendirilmişlerdir. Kendi göstergelerini (*giyim, müzik, grup belirteçleri v.d.*) yaratır, grup arkadaşlıkları oluşturur ve çeşitli etkinliklerde bulunurlar. Bütüncü toplumun kurumlarından sıyrıldıkları an oluşmaya başlarlar. Öğrencilerin *alt-kültürleri* ise, daha çok okul dışı boş zamanlarında akşamları, hafta sonları veya tatillerle sınırlıdır. Kendi dünyalarını ancak dış etkenlerden, bağımlı oldukları şeylerden ve duygusal bağılıklardan ayrı kaldıkları zamanlarda oluştururlar.

“Gençlik alt-kültürlerini bir yetişkin olma, değişim süreci, gelişim dönemi olarak algılamak gerekir. Bu süreç içerisinde gençlik gelişimini tamamlayarak yetişkinler dünyasına geçiş yapar” (Bell s.89: Baacke 1987).

Ayrıca, günümüzde çocuklar erken büyümektedir. Böylelikle gençlik çağının sınırları hem aşağı çekilmiş, hem de yukarıya doğru genişlemiştir. Öğrenim süresi eskiye oranla günümüzde daha uzundur. Bu da iş ve meslek bulma / edinme sorununu bir bakıma daha da sorunsallaştırmıştır. Toplumsal-kültürel bağlamda asıl geçiş süreci, ergenlik sonrası (Bkz. *Hançerlioğlu* 1993, s.140) diye andığımız yirmi-otuz yaşları arasındaki gençliktir. Bu tanıma göre gençlik yaşı uzamıştır (Blos; *Sauerbaum* 1999, s.205). D. Baacke'ye göre asıl sorunlu grup da bunlardır. Ancak gençlik hareketleri ve toplumsal-kültürel bağlamda öncü olan, başı çeken ve toplumsal değişimlerde asıl lokomotif görevi yapan grup da yine bunlardır (Örn: *Beatnikler, Hippiler, öğrenci hareketleri, v.b.*). *Rock* ellili altmışlı yıllarda başlı başına bir olaydır ve taşıyıcıları da, bir çok hareketinde olduğu gibi yirmi otuz yaşları arasındaki gençlerdir. R. *Schwendter* (Baacke 1987) alternatif kültürü, toplumun değişimi olarak açıklar. Ergenlik sonrası¹ gençliğin bir çoğu da evlidir. Bu yaş grubu tam olarak sınırdadır. Kimi zaman yetişkinlerin sınırlarında, kimi zaman ise hâlâ gençliğin

¹ Ergenlik kavramının tanımını ve yaş gruplarını Peter Blos ayrıntılı olarak incelemiştir. Blos'a göre ergenlik kavramı, ön – asıl – geç – ve ergenlik sonrası gibi sınıflamalara ayrılmaktadır ve 12 ila 30 yaşları arasında değişkenlik göstermektedir.

sınırları içersinde yer alır. Bu durum, on dokuzuncu yüzyılın sonlarından bu yana varolan bir süreçtir. 1900'ler ile seksenli yılların gençliği karşılaştırıldığında önemli olarak, seksenlerin gençliğinin, toplumun hemen her alanında önemli bir ölçüde kurumsallaştığı görülür; gençlik merkezleri, burslar, gençlik daireleri v.d. Gençlik kültürleri ise bu türden her bir yana el atan toplumsallaşmaya karşın, karşıt bir hareket ve yaşam biçimleri geliştirirler. Bununla birlikte medyaların çokluğu ve çeşitliliği ile, yine birbirinden farklı tarz ve yönelimler oluşmuştur. Yalnız önceki dönemlerle bugün arasında bir karşılaştırma yapıldığında, teknoloji ve medyalar sayesinde gençlik ve gençlik kültürlerinin ne kadar hızlı değiştiğini görebiliriz.

Dil ve kültür derken, gençliğin yetişkinlerden ayrılan yanları ve özellikleriyle kendi dili ve kültürü olduğunun ayırımına varmak, dahası böyle bir kültürün varlığını tanımak gerekir. Gençliğin dili ve kültürü, yani kısaca gençliğin dünyası, kendine özgü dil kullanımı, hareket, davranış, tarz ve özelliklerin bütününe oluşturduğu bir dizgedir. Gençliğin kendi içinde oluşan bu dizge çoğu zaman yetişkinlerce denetim, baskı altında tutulmuş ve hatta hor görülmüştür. Genç insan ve gençlik kavramları yirminci yüzyıla kadar hep, yetiştirilmesi, eğitilmesi gereken diye anlaşılmıştır. Bu yüzden çoğu zaman genç insan cahildir düşüncesi savunula gelmiştir. Yirminci yüzyıl başlarında psikoloji alanındaki gelişmelerle birlikte, gençlik psikolojisine de yöneliş başlar. İnsanı tanıma, insanın kendini keşfetme arzusu ve amacı, yöntem olarak çocukluk ve gençliği gözlemlemek ve incelemekle başlar(Bkz. *Neydim* 1998). Toplumbilimciler de *Rousseau'nun Emile'inden* bu yana çocukluğu ve çocuk eğitimini incelemektedirler ama gençliği bir bakıma yeniden keşfederler. Gençlik dinamizminin, enerjisinin farkına varırlar. Toplumu asıl değiştiren en önemli unsurun da gençlik olduğunu görürler. Modern ruhbilimin gelişmesiyle birlikte *E. Spranger*, *S. Hall* ve *S. Freud*'un kızı *Anna Freud*, özellikle ergenlik ruhbilimiyle uğraşmış olan bilimcilerdir.

Aslında bu yöneliş pek de rastlantı değildir. Çünkü yirminci yüzyılın başlarında Avrupa'da büyük kentler, metropoller oluşmaya başlamıştır. Büyük kentlerdeki aileler ise, geleneksel feodal büyük aile yapısından farklı olarak, anne baba ve çocuktan oluşan çekirdek aile yapısına bürünmüştür. Tüm bunlarla birlikte, çocuğun ve gencin eğitimi, yetiştirilmesi ve öğrenimi önem taşımaya başlar. Devletler, eğitim ve öğretim politikalarını düzenlemeye daha bir önem gösterirler. Bununla birlikte ilk örneklerini Amerika'da görebileceğimiz "College"ler, özel okul ve üniversiteler de açılmaya başlanır.

Büyük kentlerdeki gençlik, kırsaldakine oranla daha çok tüketici konumundadır. Okul dışındaki zamanlarda bazıları çeşitli işlerde çalışırken, çoğunluğu ise işsizdir. Büyük kentler ise, boş zamanların çok çeşitli biçimlerde geçirebileceği sınırsız olanaklar sunar. Tüm bu koşullar altında ise gençlik

içersinde yaşıt gruplar bir araya gelir. İşte bu gruplaşmaların bir sonucu olarak da, yetişkinlerin dünyasından oldukça farklı olan bir kültür oluşmaya başlar: Gençliğin kültürü. Gençliğin kültürü yetişkin dünyası karşısında bir tür azınlık kültürüdür. Zaman ve koşullar değıştikçe, gençlik alt-kültürleri de değışir ve çeşitlenir. Toplumun değışim gereksinimi duyulan her alanında gençlik vardır. Çünkü toplumu değışmeye zorlayan şey, gençliktir. Tüm bunların yanı sıra savaşlarda da söz konusu olan ve acısını, zararını en çok gören yine gençliktir. Savaş sonrası yeniden inşa edilen bir ülkenin kalkınmasında da en büyük görevleri üstlenmiştir.

II. Dünya savaşı sonrası okyanusun öteki tarafından, Amerika Birleşik Devletlerinden esen rüzgarlar, sonunda Almanya'da da duyulur. Üstelik radyo kanalları, dergi ve uzunçalarlar aracılığıyla. Bunu en çok ve çabucak benimseyen de yine gençliktir. Amerika'da yeni gelişen bir eğlence, diğer adıyla pop kültürü oluşmaya başlamıştır. Ama tüm dünya gençlik kültürleri için asıl gelişme hiç kuşkusuz medyatik gelişmelerdir ki, bunların en başında transistörlü radyo gelmektedir. Savaş yıllarında haberleşmeyi sağlayan bu küçük dev buluş, artık pop kültürün doğmasına neden olacaktır. Uzun dalga kanallarıyla dünyanın pek çok yerinden dinlenebilen radyo programlarında ulaşılmak istenen ve hitap edilen asıl hedef kitle de gençliktir. Bu yüzden müzik türlerinin pek çoğu yayılmasını bu radyolara borçludur. Özellikle de *Rock'n Roll* gibi. Bunun yanı sıra sinemanın gelişmesi, bar ve *Cafe* tarzı gençliğin bir araya gelip eğlenebildiği mekanların yaygınlık kazanması, elektronik müzik sayesinde *disco*'ların giderek furya halinde açılması, gençlik kültürlerinde yaşanan hızlı değışimlerdir. Artık binlerce genç, düzenlenen *Rock* konserlerinde bir araya gelmektedir. Böylelikle yeni bir endüstri, yeni bir sektör de doğmuş olur. *Pop-Cultur* endüstrisi. Gençliğe yönelik her türlü tüketim ürünleri (müzik, giyim-kuşam ve eğlence hizmetleri) ucuz ve çok satılmaktadır. *J. Koreac*'ın "on the road" adlı kitabı ve *E. Ginnsberg*'in karşıt şiirleri, *Beat* kültürünün ve *Beatnikslerin* alt yapısını oluşturmuştur. Böylelikle *Beatnik'lerin* felsefesini *Hippie'ler*, *Çiçek Çocuklar* sürdürmüştür. Bu dönemin gençliği, yeni bir romantizm anlayışıyla büyük kentlerden kaçmaya, doğaya, uzaklara gitmeye başlamıştır. Amerika'nın uçsuz bucaksız coğrafyası da bu duruma son derece elverişlidir. İşte yine bu yıllarda 1951'de *Beatnikslerin* kült kitabı olan *J. D. Salinger*'in "*The Catcher in the Rye*" adlı eseri yayımlanır. Eserin başkişisi *Holden Caulfield* uzaklara gitmeyi, yetişkinlerin bunalımlı dünyasından uzaklaşmayı, Amerika'nın batı sahillerinde ormanla denizin iç içe olduğu bir yerlerde bir kulübe yapmayı düşlemiştir. Romantik bir özlemdir bu. "*American way of life*" tarzı bir düşüncenin somut ifadesidir. Gençliğin bunalımının dile getirilişidir *Holden*. Kitap çok kısa bir zaman içersinde onlarca baskı yapar. Dünyanın pek çok yerinde *Holden Caulfield* ya da *Salinger* kulüpleri kurulur.

2. Gençlik Romanları:

Peki neydi *Salinger*'i bu kadar sevdiren ve bugüne kadar da benzer kitapların² yazılmasına yol açan şey? Sanırım gençliğin kendi dünyası ve her şeyden önce kendi diliydi. Böylelikle bu kitap ergenlik romanının da ilk ve klasik eseri sayılır olmuştur. Gençlik ilk kez bu kadar, kendi argo dilini okuyabiliyordu bir romanda. *Ewers'in*(1991, s.6) tarz yönelimi dediği bu dilsel değişim, yetmişli yıllarda *Plenzdorf*'la doruk noktasına çıkacaktır. Günümüzde ise pek çok gençlik kitaplarında aynı dil kullanılmaktadır. Eser baş kişilerinin sitem ve başkaldırıları, bu yazının tipik özellikleridir. Bu yazında yeni olan şey, her şeyden önce dildir. Gençliğin gündelik argo dilinden uyarlanmıştır.

Yetmişli yıllarda öğrenci hareketleri bilindiği gibi tüm dünyayı hızla saran ve köklü değişimlerin doğmasını sağlayan geniş kitlesel harekettir. Pek çok acılar yaşanmış, ama pek çok iyi, güzel ve doğru ilkelere inanılmıştır. Bu değişimlerin başında, eğitim alanındaki köklü anlayış değişiklikleri gelmektedir. Öğrenci hareketleri çok yönlü ve farklı alanlarda yaşanmıştır. Yalnız toplumsal-siyasal değil, toplumsal-kültürel ve eğitim alanlarında da etkili olmuştur. Hatta diyebiliriz ki, iki Almanya'nın birleşmesine kadar varan gelişim sürecini Doğu Alman gençliği gerçekleştirmiştir büyük ölçüde. Amerika, Vietnam yenilgisini gençliğe borçludur. Eski Sovyetler Birliği de gençlik sayesinde Perestrojka rüzgarlarıyla sarsılmıştır. Nihayet ekranın ortaya çıkışı ve hızla yayılmasıyla birlikte gençlik kültürleri ortak bir evrenselliğe doğru ilerlemeye başlamıştır. İşte tüm bu gelişmeler, yetmişli yıllardaki öğrenci hareketlerini hazırlayan alt yapıyı oluşturmaktadır. Altmışlı yıllarda Amerika'da Vietnam savaşı karşıtı hareketler ve gösteriler, medyalar aracılığıyla tüm dünyaya bir anda yayılmıştır. Artık söz sırası gençliktedir. Değişime inanan, toplumu değiştiren güçtür gençlik.

Dönemin simgesi, kot giysi olan *Jeans*'dir. Böylelikle yetmişli yılların gençlik yazını, *Jeans yazını* olarak adlandırılır(*Doderer* 1992, s.188 ve *A. Flaker* 1975). *Jeans yazını*nda söz konusu olan, bir kuşağın *protestosudur*. *Jeans Yazını* kavramı yetmişli yıllarda işlerlik kazanmış, şiir, düzyazı ve drama eserleri, yani dönemin ergenlik metinleri bu adla anılmıştır. Kavram, *J. D. Salinger* 'in "*The Catcher in the Rye*(1951)³ ve Almanya'da *U. Plenzdorf* 'un

² Salinger ve Plenzdorf tarzı gençlik romanları artık doksanlı yılların gençlik-yazınbilimsel araştırmaları doğrultusunda ERGENLİK ROMANI olarak adlandırılmaktadır. Genç kız kitapları, sorun odaklı yazın gibi türler de ergenlik romanı türünün alt-türleri olarak gösterilmektedir (Bkz. Asutay 2000)

³Salinger, Jerome David: "The Catcher in the Rye(1951, dt. 1954 -Der Fänger im Roggen çev.H. Böll)Türkçe çev. Adnan Benk "Gönülçelen" Can Y, 1986, ve Coşkun Adalı "Çavdar Tarlasında Çocuklar YKY 1997

“Die neuen Leiden des jungen W.”⁴(1973) adlı eserlerini izleyen yazını belirtmek için kullanılmıştır. Önceleri bir yetişkin yazını iken, çok hızlı bir şekilde gençler tarafından özdeşleşilen bir yazın konumuna dönüşmüştür. Bu yazının ana konusu gençliğin, yetişkinlerin dünyasından sıyrılmaya öyküsüdür. Daha açık bir deyişle gençliğin, yetişkinlerin normları ve dayatmalarına olan karşıtlıkları, iş-güç, çalışma gibi düşünceleri ve yabancı anlayışlarına olan protestolarıdır(Doderer 1982, s.188). Yetişkinlerin kalıplı, dayatmacı dünyaları ile gençliğin dayatmasız, doğal ve üretken dünyaları karşı karşıyadır. *Alexander Flaker*(1975, s.36), bu yazın bağlamında gençlik ile yetişkinleri karşıt gruplar olarak göstermektedir. *A. Flaker*'e göre bir yanda gençliği temsil eden *ben* vardır, öteki tarafta da yetişkinler ve onların varolagelen değer yargıları ile kurulmuş düzenleri çevresinde yer alan dünyaları vardır. Genç *ben* kavramı altında *ikimiz* (kız ve erkek), *biz* (ben ve arkadaşlar, ya da grup) ve *kendi dünyamız* (alt-kültür, dil-jargon-, kendi kitapları, müzik, pop, jeans vb.) söylemleri yer alır. Diğer tarafta da onların dünyası (yetişkinlerin oluşturmuş, düzenlemiş oldukları tüm toplumsal kurum ve kuruluşlar), onların kültürü ve dili (müzeler, galeriler ve benzeri kültür-sanat etkinlikleri ile düzeyli dilleri) karşıt olarak yer almaktadır. Böylelikle yazın içersinde bir motif olarak öteden beri varolan *baba-oğul* çatışmaları yeniden güncellik kazanmış, *Jeans* yazını (ya da karşıt-protesto hareketleri) bağlamında taraflar olarak yerini almıştır.

Gençlik yazını derken hep bir sıralama yapılır. 13-14'ten 17-18'e gibi... Ancak yazın içersinde böyle bir sınırlama yapmak zordur. Üstelik *Jeans* yazınında durum çok daha farklıdır. Bu yazın içersinde on dört yaş grubu da vardır, otuz da. Hatta kırk yaş bile vardır. Burada kendileri gibi giyinen(*Jeans*), *U. Plenzdorf*'un eserini izleyen/okuyan, *Joan Beaz*, *Udo Lindenberg* dinleyen, *Rock* festivallerinden geri kalmayan bir gençlik söz konusudur. *Science-fiction* filmleri izlemek isteyen, henüz çocukken de *Comics* okumuş olan gençlerdir; *Woodstock* ve *Hippie*⁵ kuşağıdır bunlar. *Jeans-kot pantolon* yalnızca bir giysi değil, bir tür düzendir de kendi bağlamında. ve *Jeans* giyen herkes ellili, altmışlı

⁴ Plenzdorf, Ulrich: Die neuen Leiden des jungen W., Frankfurt/M, 1973

⁵ **Hippies:** Amerika'da altmışlı yıllarda ortaya çıkan, bütün dünyaya yayılan, bir başka yaşam biçimini gerçekten deneyen, alternatif süreçleri ve kurumları geliştiren Amerikan gençliğidir. Büyük yerleşim merkezlerinden güneye, Kaliforniya'nın sıcak kumsallarına inmiş, yeni toplumsal birlikler oluşturmaya çalışmış, sıcaklık, sevgi ve yakınlıkla örtüşen bir yaşam anlayışı ile “çiçek çocukları” olarak gençlik kültürü tarihine geçmişlerdir. Kendi zamanlarının sanayi toplumunun çöküşüne tanık olmuşlar, kurtuluşu “*Orient*”te, toprak ananın ritminde mitsel bir biçimde ve de uyuşturucudan medet umarak aramışlardır. “*alternatif bir toplum*” arayışına girmişlerdir. Üniversite kampüslerinden, büyük metropollerin bohem kartellerine kadar yayılmışlardır. Çadırlarda yaşamak istemiş, böylece bütünlüğü yeniden kazanacaklarına inanmışlardır. Bu görüş tipik kızılgerili inançlarını anımsatmaktadır. 1967'de sayıları doruk noktasına ulaşmıştır. Yaş grubu olarak *ergenlik sonrası* idiler. İyi bir eğitimleri vardı ve genellikle sabit ya da daha yüksek gelirli ailelerin çocuklarıydılar. (*D. Baacke*, 1987)

ve yetmişli yıllarda, kalkınma kuşağının yaşam biçimine tepki gösteriyor demektir. İkinci dünya savaşı sonrası yeniden kalkınma döneminin çocuklarıdır bunlar. Kalkınma, gelişme uğruna yabancılaşan insan ilişkilerine karşı on dörtten kırkına kadar bu hareketin insanları tepki gösterirler. Daha basit bir yaşam, duygusal özgürlük ve doğallıktır bütün istedikleri. Bu yazının yazarları da yirmi beş-kırk yaşları arasındadır. *Jeans* kuşağı Amerika'da doğmuş, kapitalist olduğu kadar sosyalist ülkelerde de yayılmış, tüketici toplum ve sanayileşen iktisadi yapıya karşı gelmişlerdir.

Seksenli yıllarda ise öğrenci hareketleri, yerini atom enerjisi karşıtı gösterilere ve yeni yapılanma tartışmalarına bırakmıştır. Ancak yetmişli yılların çoğulcu, paylaşımcı büyüme havası yavaş yavaş kaybolmaya başlamış, bir zamanlar kapitalist düzenin ürünleri sayılan pek çok lüks tüketim ürünlerine yeniden yönelim baş göstermiştir. Ucuz bir giysi olan kot pantolon bile pahalılaştırmış, dünyanın en ünlü markalarının adlarıyla satılmaya başlanmıştır. Kapitalizmin simgesi olan *Cola* içeceği ve *Hamburger, McDonalds* benzeri zincir şirketlerle demir bloğunu delmiş, en koyu sosyalist ülkelerde bile uğruna uzun kuyuklar oluşmaya başlamıştır. Dünya değişmektedir. Dünyayı değiştiren de gençliktir. Yetmişli yılların *biz* söylemi ve duygusu yerini bireyselleşmeye ve yüzeyselleşmeye bırakır. Gençlik yeni değerler bulur kendine. Bunların başında da idol haline gelen markalar, *Rock* ve sinema yıldızları gelmektedir. Bir zamanların protesto eylemlerinin merkezlerini oluşturan *Rock* konserleri, bu kez daha küçük gruplar ya da bireyler halinde eğlenilen yerler haline gelmeye başlar. Toplum değerleri ve inancı bilinci, yerini eğlence kültürü ve yüzeyselliğe bırakır. Bu dönem, medyaların yanı sıra artık bilgisayar ve internetin de yavaş yavaş devreye girdiği seksenli ve doksanlı yıllardır.

Sonunda, artık *sanal ortam, www. ... com, E-Mail, html* gibi kısaltma ve sözcükler hemen her toplumda hayatın ayrılmaz parçaları olarak günlük yaşamda ve söz varlığında yer etmeye başlarlar. Toplumsallık ve toplumculuk kavramları yerini küresel dünya, küresel ekonomi ve sonunda da E-Ticaret söylemlerine bırakır. Bu sefer çatışanlar, öğrenci hareketlerinin kahramanları ile onların kendi çocukları ve gençleridir. Yaşadıkları sorun alanları ise birbirinden çok farklıdır. Örneğin Almanya'da konu aşırı sağ, yabancı düşmanlığı, uyuşturucu gibi sorun alanlarıdır. Gençlik günün tadını çıkarma peşinde, toplumsal sorunlar ve gerçekliklerden uzakta, bilgisayar ekranları başında zaman geçirmektedirler. Ya bilgisayar oyunları oynar, ya da sanal alemde globalleşen dünyanın uçsuz bucaksız sınırlarında özgürce dolaşarak tanımadığı, yüzünü görmediği insanlarla parmak uçlarıyla *chat'leşir*, yani sohbet ederler. Böylelikle insan ilişkileri de sanal bir hal almaya başlar. Artık bir kimliksizleşme dönemi başlamıştır. Çünkü hiçbir sanal sohbette gerçek kimlikler verilmez. Ve sohbet içerikleri de genellikle gerçek değildir. Böylelikle

kimlik sorunsalının tartışıldığı modernizmden, dağılmış, yüzeysel kimliksizliğin tartışıldığı postmodernizme varılır(Asutay 2000 ayrıca Bkz. Schulte 1998).

3. Türkiye’de Gençlik Yazını:

3.1. Gençlik Yazını Kavramı:

Daha önce de belirttiğim gibi gençlik romanları, çıkış noktası olarak yetişkin romanından kaynaklanmıştır ve yalnız gençlik değil, yetişkinlere de hitap etmektedir. Ayrıca ergenlik romanları olarak söz edeceğimiz “*Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat*”, “*Araba Sevdası*” gibi eserler bütün olarak yetişkin yazını eserleri sayılmaktadır. Ancak şunu göz ardı etmemek gerekir ki, günümüze dek özerk, kendi başına bir gençlik yazınından söz edilmez. Tersine çocuk ve gençlik yazını, *bir bütün olarak genel yazın içerisinde* algılanmıştır(Özyer, 1994, s. 52). Üstelik,

“*ne tam açıklığa kavuşturulmuş, edebiyat biliminde yeri olan, salt gençliğe yönelik bir gençlik edebiyatı kavramı var, ne de böyle bir edebi tür. (...) Gençlik edebiyatı alanında teorik olarak bulabildiğim tek kapsamlı çalışma 1977’de Doç. Dr. M. Alpay ve Dr. R. Anhegger’in birlikte hazırladıkları ‘Türkiye’de Çocuk ve Gençlik Kitapları’ adlı kitaptır. Burada gençlik kitapları kavramına da rastlanmaktadır*” (Özyer, 1994, s.63).

Ancak ergenlik sorunsalı, özellikle de yirmi-otuz yaşları arasını kapsayan son ve geç ergenlik dönemi, öteden beri yazında konu edilmiştir. Gençlik yazını bağlamında Özyer(1994, s.63), “*Türk yazınında gençler için yazılan edebiyat dalından çok, içinde gençlerin konu edildiği edebi eserler*” görüldüğünü belirtir. İlk olabilecek örnek olarak da, *Ahmet Mithat Efendi’nin ‘Kıssadan Hisse’(1869)* adlı uzun öyküsünü gösterir.

Romandan öncesinde ise aynı sorunsalı, *Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin* benzeri geleneksel halk öykülerinde görmekteyiz. Bu öykülerde söz konusu olan, birbirini seven – ayrı kalan – kavuşamayan / ölen sevgililerdir. Kanımca Türk ergenlik romanlarının bir diğer kaynağı da, *Keloğlan* masallarıdır. *Keloğlan* figürü, *Ferhat ile Şirin* benzeri hüznü, acılı aşk öykülerine karşın mizah tarzında alaycı, yer yer de ironik bir imge çizer. *Picaro* roman tarzı şarlatan, alaya alınan anti-kahraman figürdür. Bu anlamda “*Hababam Sınıfı*”, okul romanları çerçevesinde *Picaro* roman tarzının en iyi örneklerinden biridir. Bu eserdeki her bir ergen kahraman, okullu birer *Keloğlan*’dır denebilir. Bu anlamda özellikle mizah tarzının da seçilmesi, pek rastlantı değildir.

Dede Korkut destanı da bu bağlamda incelenebilir. Bu destanlardaki kahramanlar henüz adsızdır. Ad almak bir yerde yetişkinliğe geçişin de simgesidir aynı zamanda. Ancak yerine getirilmesi gereken bir ödev vardır

önce. Kahramanın yaşadığı bu süreç *G. Lange*'nin(1983, s. 12) sözünü ettiği, belli bir dönemin başlangıç ve bitişi demek olan süreç(*Inkubation*) dönemidir. Bu dönem sonunda kahraman ad almaya hak kazanır. Adı, ona yine bir yetişkin olan Dede Korkut verecektir. Adlandırma olayı bir yerde yetişkin dünyasına geçiş demektir. Daha doğrusu adı olmayan varlığın yetişkin dünyasına kabulü / uyumudur. Böylelikle kahramanın artık bir yetişkin olduğu toplum tarafından onanır. Ödül ise, hanlık, beylik, evlilik gibi yetişkin dünyasına özgü sıfat ve niteliklerdir.

3.2. Tanzimat Dönemi Gençlik Yazını:

Türkiye’de Tanzimat’tan bu yana batıya doğru bir yöneliş hareketi görülmektedir. Bu yönelimin, yani batılılaşma hareketlerinin başında da gençlik vardır. Batılılaşma ile birlikte Batı yazınından ithal edilen roman türünün kaynağını ve malzemesini, yine Türk yazınında öteden beri varolan halk öyküleri oluşturmaktadır. Bunların pek çoğu da gençlik anlatılarıdır. Yeni bir yazınsal biçim olan roman, böylelikle yine gençlik enerjisiyle beslenir ve sonunda roman türünün ilk örneklerinden “Taaşşuk-ı Talat ve Fitnat”(Ş. Sami) “Araba Sevdası”(R. M. Ekrem) gibi örneklerini verir. Bu eserler aynı zamanda dönemin toplumunu ve ergenlik sorunlarını ele alan çağ romanlarıdır. İlk gençlik ya da ergenlik romanı sayılabilecek *Recaizade Mahmut Ekrem*’in “Araba Sevdası”(1889) adlı eseri, genç “*Bihruz*”un kişiliğinde batılılaşmayı niceliksel olarak algılayıp gülünç durumlara düşen abartılı Batı hayranlığını yerer. Bu bağlamda eser, önemli bir toplum eleştirisi, bu yanıyla da bir çağ romanıdır. Söz konusu olan *araba*, batı uygarlığının nimetlerini, teknolojisini simgeler. Melankolik “*Bihruz*” ise, bu geçiş sürecinde kendi yerini arayan bir ergendir. Bu yapıt için *Tanpınar*;

“Eğer kudretinin çok üstünde olan devrin ve alafrangalığın tenkidi uğruna harcanmasaydı o devirde bundan güzel bir ilk gençlik kitabı olamazdı. Zaten kitap, yer yer devir tenkidiyle bu çağ psikolojisi arasında sallanır.”(*Tanpınar* 1949, s.493) der.

Roman alanında çok kısa bir zaman içersinde kendi kültürel mirası ve gerçekliklerinden hareket eden bir anlayışın sonrasında “Hababam Sınıfı” gibi *Ilgaz*’ın önceleri kendisinin bile hiç ciddiye almadığı öyküler dizisi roman haline getirilir⁶. Ve aslında her zaman bir şair olarak anılmak isteyen *R. Ilgaz* asıl bu romanıyla ölümsüzleşir. Onu ölümsüzlüğe kavuşturan şey ise yine gençliktir. Ellili yıllarda çok partili düzene geçiş ve büyük kentlerin oluşumuyla

⁶ R. Ilgaz’ın *Hababam Sınıfı* adlı eseri, aynı zamanda ergenlik romanının bir alt türü olan okul romanı olarak da sayılmaktadır(Asutay 2000)

birlikte, metropol gençliği söz konusu olmaya başlar. Bunun güzel bir örneği de *Atilla İlhan'ın "Sokaktaki Adam"*ıyla gelir.

3.3. Cumhuriyet Dönemi Gençlik Yazını:

Tanzimat dönemi ve sonrasında da pek çok öğrenci öğrenim amacıyla yurtdışına gönderilir. *Sabahattin Ali'nin* bu bağlamda anılabilecek "Kürk Mantolu Madonna"sı, gençlik sorunsallarına da yer vermesi açısından bu konuya örnek verilebilir. Yabancı uyruklu okullar açılır. Batılılaşma adına aşırıya kaçan özentiler de yaşanır. Ancak Türkiye'deki gençliğin en önemli sorunlarından biri, batılılaşma ile geleneksel düşünce arasında yaşanan çelişki ve çatışmalardır. Aydın-halk uyuşmazlığı, Kurtuluş yılları dışında ellili yıllara dek devam eder. Bunun en çarpıcı örneklerinden biri, *Y. K. Karaosmanoğlu'nun "Yaban"* adlı romanıdır. Ancak yazın dünyasında ilk gençlik hareketlerinden biri, *Orhan Veli* ve arkadaşlarının öncüsü olduğu *Garip* şiir hareketinden gelmiştir. Özellikle dil alanında böyle bir hareketin şiir dünyasında görülmesi de rastlantı değildir aslında. Çünkü yüzyıllarca süregelen, kökleşmiş bir şiir geleneğinin kemikleşmiş kalıpları arasında doğma gereksinimiyle ortaya çıkmıştır *Garip* hareketi. Gençliğin o basit diliyle yazdıkları şiirlerle *Garip Hareketi şairleri*, bugün bile en çok sevilen ve okunan şairler arasında yer almaktadırlar.

Altmışlı ve yetmişli yıllar, gençlik hareketlerinin etkisiyle tüm dünyanın çalkalandığı siyasal karışıklıkların en trajik boyutlara ulaştığı dönemlerdi. Yeni bir umut, yeni bir insan ve yeni bir toplum uğruna sayısız genç yaşama veda etmiştir. Pek çok genç insan soruşturmalar geçirmiştir. Dönemin genç insanları, diğer ülkelerdeki yaşlıları gibi toplum gerçekliğiyle hesaplaşmaya girmiş, toplum sorunlarına eğilmiştir. Ancak onların çocukları ya da torunları bugün dünyadaki diğer yaşlıları gibi bilgisayar ekranlarında sanal gerçekliklerle ilgilenmektedir.

Seksenli yılların başlarında medyanın çok hızlı biçimde yayılmasıyla birlikte yurdun her bir köşesinde video salonları açılmaya başlandı. Gösterimdeki video kasetlerinin çoğu da, ya dönemin sinemasının da içine düştüğü seks furyası, ya da şiddet ağırlıklı uzakdoğu yapımı filmlerdi. Gençliğin büyük kısmı buralarda, günde yaklaşık yedi sekiz film izleyebiliyordu. Öte yandan dumanaltı kahvehaneler, okey-bilardo salonları ve nihayet bilgisayarın da iyice yaygınlaşmasıyla atari salonları ortaya çıkmıştır. Günümüzde ise tüm bunların yerini "internet Cafe" diye anılan internet evleri ya da salonları açıldı. Ancak kahve ve okey-bilardo salonları halen varlıklarını sürdürmektedir.

3.4. Günümüz Gençlik Yazını ve *Kanat Güner*:

Doksanlı yıllarda *bar* kültürü de özellikle İstanbul, Ankara gibi büyük kentlerde yaygınlık kazanmaya başlar. Hatırı sayılır müşterileri ise üniversiteli gençlerdir. Bar kültürünün yanı sıra pek çok gençlik sorunsalı ve ne yazık ki uyuşturucu da söz konusu olmaya başlar. Yeni bir Cumhuriyet geleceğinin umutlarını bütün ağırlığınca omuzlarında taşıyan ve yetişkinlerin ideal evlat idollerine uymak baskısı altında ezilen gençliğin bir kısmı bu yükü daha fazla taşıyamaz ve çeşitli sorun alanları içersinde yitip giderler. Bunun en güzel örneğini gençliğin kendi diliyle anlatan *Kanat Güner'in* “Eroin Güncesi”(1997) adlı romanıdır. Gerek romanın günce tarzında, belli bir sıra izlemeyen kopuk kopuk bölümlerden oluşan yapısı, gerek gençliğin argo dilini kullanması ve gerekse ergenlik sorunsallarını çeşitli (uyuşturucu, kuşak ve değer çatışması, gençlik alt-kültürü gibi) sorun alanları çevresinde ele alması, bu eseri karakteristik bir ergenlik romanı yapmaktadır. Üstelik bu anlamda Türk gençlik yazınında ilktir.

Kanat Güner(1970-1998), gerçek yaşamının on yıllık dönemini(*ergenlik sonrası*) günce tarzında kaleme almıştır⁷. 1997 yılında yayımlanan bu ilk romanı, iki yıl içersinde on birinci baskısına ulaşarak çoksatır listelerinde yerini almış ve önemli bir başarıya imza atmıştır. Ölmeden önce bir romana daha başlar, ancak ölümüyle birlikte yarım kalır. Gençlik alt-kültürü, yani eser bağlamında *Kanat* ve arkadaşlarının oluşturduğu uyuşturucu çevresi söz konusudur. Ancak, tek bir sorun alanı olarak yalnızca uyuşturucu konusunu öne çıkaramayız. Bunun gerisinde yatan, derin bir toplumsal bunalım söz konusudur. Gençliğin belli bir kesiminin derin kimlik ve varlık bunalımları dile getirilmiştir. Dolayısıyla “*Eroin Güncesi*” bir ergenlik romanıdır. Anlatı zamanı, roman figürünün kendi zamanında geçer(gençlik çağı). Bu da ön erinlik döneminden geç ergenlik döneminin sonuna kadar olan süreci kapsar. Konusunu ise yine *genel olarak kimlik arayışı* oluşturur. Diğer gençlik anlatılarından *en önemli ayrımı da budur; yani kimlik arayışı, kimlik sorgusu ve sorunları. Figürler derin varoluş ve kimlik bunalımları içersindedir*(Ewers 2/1989). Bir başka önemli karakteristik de, toplum-kuşak-geç çatışması ile, toplumsal ikilemdir.

Kendisiyle yapılan bazı söyleşilerde, bu romanı yazarken, özellikle de dil açısından *estetik kaygılar gümediğini* belirtir. Yazınbilim açısından *dikkate alınmayacağını da* öne sürer. Ancak, gençlik yazını bağlamında bir ilk olmuştur *Eroin Güncesi*. Dilsel olarak da gençliğin kendi konuşma diliyle yazılması, gündelik argo diline yer verilmesi, onu *Salinger* ve *Plenzdorf* ile başlayan dil tarzına, daha çok yaklaştırmıştır. Dil kullanımı, alışılmışın dışında, argo ağızyla

⁷ Güner, Kanat: “*Eroin Güncesi*”, Era Yayınları, İstanbul 1997

yazılmıştır. Yazınsal değildir. Kısa tümcelere yer verilmiş, akıcılık sağlanmıştır. Hemen hiçbir yerde abartılı bir anlatım ya da süslemeye rastlanmaz. Tersine yer yer tümce düşüklükleri, anlatım ve yazım hatalarına rastlanır. *Kanat*'ın dile getirdiği sorun alanları ise(kuşak çatışması, cinsellik, uyuşturucu vb.), toplumumuzda tabu sayılan konulardandır. Bu anlamda *Kanat*'ın yapmaya çalıştığı şey, bir yerde tabusuzlaştırma eylemidir. Bunun yanı sıra, sınır deneyimlerini yaşama, sınırların ötesine geçme ve kuralsızlaşma eylemi de görülmektedir. Ve gerek içerik, gerekse dil açısından cesaretle, tüm çıplaklığı ile yazar ve dile getirir. Anlattığı hiçbir yaşantıda üstü kapalı bir anlatıma rastlanmaz. Çok açık ve anlaşılır bir dil kullanımı, anlatımı daha da çarpıcı hale getirmektedir.

Romandaki *Kanat*, tipik bir toplum dışı figürüdür. *Dışlanmış* figürü, *P. Scheiner'in*(1982, s.83) belirttiği gibi, toplum gerçekliği karşısında uyum ve uzlaşma, ait olma gibi toplumsallaşma süreçlerinde, çatışmalar yaşar. Bu çatışmaların kaynağı, *Ben*'in istemleri ile toplumun beklentilerinin karşı karşıya gelmesidir. Dışlanmış figürü aynı zamanda toplumun normlar sistemine, sınırlarının dışından bakmak gibi bir görüş açısı da sergilemektedir. Dışlanmış olanın bütünle hesaplaşması, kendi doğrularını, daha doğrusu normlarını bütüne karşı korumak ve kabul ettirmek şeklindedir. Bu da bir tür kimlik kazanma arayışı ve çabası gibi, ergenlik sorunsallarıdır. Sonuç olarak ise ya bütün içersine alınacak, ya da bütünden atılacaktır. Buradaki örnekte ise *Kanat*, kendini bütünden atar. Bu tiplerin ortaya çıkışı ise, pazar odaklı toplum düzeninin oluşmaya başlamasıyla birliktedir(*Scheiner* 1982). Dışlanmış, ya da başka bir deyişle toplum dışı figürü, temel olarak rol çatışmasından doğar. *Scheiner'in* ifade ettiği rol çatışmaları durumundan doğan kimlik bunalımları, aynı zamanda ergenliğin de belirgin, karakteristik özelliklerindedir. Baba-oğul veya anne-kız çatışmalarında olduğu gibi. Rol çatışmalarının yarattığı ikilemler sonucu ergen/ dışlanan kişi, sitem, itiraz, isyan, sinirli ve saldırgan tepkiler gösterir. Bunalım ve çatışmaların aşırı veya uç durumlarında ise, ergen/ dışlanan mekandan ve toplumdan çekilerek uzaklaşır. Hatta kişilik zayıflıkları/ bozuklukları ve ruhsal çöküntülerin de etkisiyle, intihara kalkışır. Dışlanmışlığın bir diğer temel nedenlerinden biri de, rol çatışmalarının yanı sıra, normların, doğruların çatışmasıdır. Bu da *Güner'in* anlatısında yoğun olarak işlenmiştir. "*Eroin Güncesi*"inde anne-kız çatışmaları doğrudan dile getirilmez, ben-anlatıcı ağzından aktarılır. Bu anlamda *Salinger'in* "*Holden*", daha sonra ise yetmişli yıllarda *Plenzdorf'un* "*Edgar*"ı toplumun normlar dizgesiyle hesaplaşan, değerler dizgesini, toplumsal dayatma ve kalıpları yeren, reddeden, toplum eleştirisi örnekleridir. "*Holden*", sonunda eve döner. Ancak "*Edgar*", bir kaza sonucu yaşamından olur. *Kanat* ise, yaşama veda eder. Seksenli ve doksanlı yıllardaki gençlik alt-kültürel gruplar ya da kısaca gençlik dünyası, ergenlik yazınında sorun odakları çerçevesinde ele alınarak konu edilir.

Eroin Güncesi, çok önemli toplum eleştirisini de dile getirmektedir. Bu bağlamda yalnızca aile, çevre ve toplumun değer yargıları ve ideleri değil, belli başlı tabu olan kavramlar da sorgulanır. Aile ve yakın çevresine yönelen en önemli eleştiri, özellikle eğitim ve yetiştirme ideleri veya ilkeleri ile ilgilidir. Sorunlu bir ailenin ideal genç imgesi ile gencin kendisi çatışmaktadır. İdeal genç, çevresinde ve toplum içersinde örnek insan olmalıdır. Bu anlamda ailenin beklentilerine cevap vermeli ve ideler beklentisine uygun olarak yetişmelidir. Her zaman çok çalışkan olmalı, okumalı, büyüklerini saymalı ve onların dediklerinden çıkmamalıdır. Öğrenimi bitince de iyi, saygın bir konuma gelmeli, saygın bir meslek sahibi olmalı ve yine ailenin ya da çevrenin (hatta bütün bir toplumun) dilediği, beklediği şekilde *uygun* biriyle evlenmelidir. Kabataslak olarak bu şekilde betimlenebilecek toplum beklentileriyle, gençliğin kendi gerçekliği, yani kendi kimliği, varoluş sorgulamaları ve kendini gerçekleştirme çabaları çatışmaktadır. Gencin iş veya öğrenim nedeniyle aile ortamından uzaklaşması, ayrılması ise, kendini gerçekleştirebilme olanağı sağlamaktadır. *Kanat*, başta aile olmak üzere toplumun her kurumu ve her değer yargısıyla bir çatışma içersindedir. Sonuç bölümüyle başlar romanına. En son anda geriye yönelik bakışın ifadesidir bütün bir anlatı. Anlatı zamanı da, romanın okuma süresi kadardır. Anlatılan zaman ise, on yıllık bir yaşam kesitidir. İstanbul'a gelişiyle başlayan, ve son ana kadar devam eden zaman dilimi ile, sık sık çocukluk yaşamına yaptığı geri dönüşleri metinleştirmektedir. Asıl üzerinde durulan bu anlatılan zaman, bir yerde atılım sürecidir. Ancak olumsuz biten bir gelişimdir. Gerçi roman sonunda yalnızca, intihara karar vermiş bir ruh hali yansıtılmaktadır. Bir bitiş veya son an betimlenmektedir. Ancak ifade edilen sona eriş, tükeniş anı olumsuzdur. Uyuşturucu ve dile getirilen diğer sorun alanlarının ardında hep bir arayış ve toplumla, sistemle kendisi arasındaki hesaplaşmalar söz konusudur. En çok da, ailesinden göremediği gerçek sevgiyi arar hep. Her aşk ilişkisi de bir bakıma bu sevgi arayışının bir ifadesidir. Ancak hiç birinde bunu bulamaz.

"Hey millet, ben ölmeye karar verdim, niye biliyor musunuz, çünkü yaşıım 27'ye geldi dayandı, benim gibiler fazla yaşamamalı. (...) sahneye girmem gereken yeri ayarlayamadım ama çıkmam gereken yeri biliyorum"(s. 5).

Eserde dile getirilen eleştiri, öncelikle aileye yöneliktir. Burada, anne-kız çatışmalarını da görmekteyiz. Anne-kız çatışmaları, başlıca kuşak çatışmalarına örnektir. Bu yakın çevreye yönelen ağır eleştiriler, su halkaları gibi gittikçe genişleyerek topluma ve toplumun değerlerine de yönelir. Bunun dışında düzen, devlet ve din kavramları da birer birer sorgulanır. Dolayısıyla yoğun bir değersizleşme, kavramların içini boşaltma, yani etik anlamda bir çöküş görülmektedir. Dil de, ergenlik romanlarının karakteristik gençlik ağzıyla; argosuyla yazılmıştır. Eserde oldukça fazla tümce düşüklükleri, argo

ağız özellikleri ve dilbilgisi hataları vardır. Gerek içerik, gerek biçem açısından gençlik alt-kültürünü yansıtan en önemli araç da yine dildir. Örneğin:

*“yeni oturma odamızda oturmuşum
oturmuş da bir bira almışım
sırf kafa yapacağına benziyor diye
(...)
MTV’de kel bir kız
Fındık değil O’Conner
(...)
Ben galiba hayatım boyunca iki arada gidip gelicem
Kornişteki perde gibi,
raydan çıkana dek...”(s. 59)*

Cumhuriyet ve Atatürk devrimleriyle birlikte yeni *Türk Ulusu*, yepyeni bir anlayışla hızlı bir yeniden oluşum ve gelişim sürecine girmiştir. Başlatılan bu hızlı gelişim süreci içerisinde bir yandan da toplum genelinde derin çatışmalar, ayrılıklar da yaşanmıştır zaman zaman. Bugüne dek uzantıları da devam etmektedir. Başlıca kopukluk, aydın (genç)insan ile toplum arasındadır. Bu ise, bir yerde batılılaşma süreciyle başlayan aydınlanma dönemi ile, eski geleneklerini ve yaşam tarzını korumaya çalışan oryantalist / doğu ve İslam-Osmanlı İmparatorluğu’ndan bugüne uzanan gelenek ve alışkanlıkların çatışmasıdır. Laiklik anlayışı ise, henüz tam anlamıyla yerleşmemiş, yeni yeni oluşmaktadır. Ancak ahlak anlayışı, toplumun genelinde geleneksel olarak devam etmekte, varolan toplumsal kurallar ve kalıplar korunmaktadır. Tüm bu ikilem ve çatışmalar, kuşaktan kuşağa da aktarılır. Kendini en belirgin bir biçimde, kuşak çatışmalarında bulur.

Batılı anlamda yenilikçi, ya da aydın diye nitelenen (genç)insanların ise kendi içlerinde de çelişkiler ve varoluşsal bunalımlar yaşarlar. Bunun nedenlerinden biri de, ait oldukları toplumun öteden beri var olagelen değer yargıları karşısında kendi yerleri ve davranımlarıdır. Batılı anlamdaki değer yargıları ile toplumun geleneksel değer yargıları çatışmaktadır ve gençlik de bu çatışmaların tam ortasında yer almaktadır. Toplumla tam anlamıyla bir kaynaşma sağlanamaz. Ancak aydınların birçok zorluklara karşı kendilerini sorumlu duydukları başlıca öğelerden biri, toplumun aydınlatılması; yani genel anlamda eğitimidir. Yeni oluşan bir ulusun, gelişmekte olan bu yeni toplumun en büyük amacı, siyasal, ekonomik ve toplumsal-kültürel olarak, gelişmiş batılı demokrasiler düzeyine erişmektir. Bunun için de, çağdaş eğitim-öğretim gereklidir. Bu anlamda eğitim ve öğretim, en önemli kurumlardan biridir. Değişim ve yeniliklerin temel odağı, hiç kuşkusuz gençliktir. Bu anlamda gençlik, her zaman ve her kültürde olduğu gibi başı çekmiştir. Bu bakımdan yeni Türk Ulusunda da asıl hareket noktasını gençlik oluşturmaktadır.

Savaş yıllarının ardından yapılanmaya çalışan bir ülkenin devam eden sorunları, ellili yıllardan sonra hızla artan parasal sıkıntılar, böylelikle hızla artan köyden kente, kentlerden de büyük kentlere göç dalgalarıyla büyük kentlerin gelişimi, beraberinde toplumsal sorunları da doğurmuş, birçok alanda yozlaşmaya yol açmıştır. Bir yandan parasal darlıklardan kurtulmaya çalışarak kalkınmaya çalışan, öte yandan da, çok partili düzenle birlikte demokratikleşme sürecini yerleştirmeye çalışan bu yeni toplum, pek çok sancıyı da beraberinde yaşamıştır. Bu yeni oluşumun bunalım ve sancıları, siyasal yaşama, askeri darbelerle yansımıştır. Siyasal-toplumsal huzursuzluklar, yeni bir dünya ve yeni bir düzen anlayışı, tüm dünyada olduğu gibi bizde de öğrenci hareketleri yıllarında yoğunlaşmıştır. Ancak tüm bu sancılı arayışlara, yine askeri bir darbeyle 1980’de ara verilmiştir. Seksen sonrasında, her darbe sonrası olduğu gibi demokratikleşme sürecine sil baştan yeniden başlanır. Gençlik için ise hedef bellidir. Çok çalışıp, okunmalıdır. Yalnızca dersleriyle ilgilenmeli, zararsız uğraşları olabilmeli, ancak hiçbir kötü alışkanlık edinmemelidir. Baskıcı bir anlayış geleneğinden gelen toplum, yeni yetişenleri de baskı altında tutmaya çalışır. Gerek aile, gerekse toplum baskısı altında büyür gençlik. Bu baskı özellikle kızlarda çok daha belirgindir. Genç kızlar bu anlamda, daha çok ezilen konumundadır. Toplumsal baskı, kendini her yerde hissettirir. Evde, okulda, sırada, çevrede vb. Tüm bu baskılar aracılığıyla gençlik, toplumun kendi beklentileri doğrultusunda yönlendirilmeye çalışılır. Okumak en büyük idelerden birisidir. Öyle ki, bu alanda da baskılar oluşmuştur; ders, not, sınav ve üniversiteye hazırlık gibi... Çocuk ve gençlik bir sınavdan ötekine koşuşturur durur. Üniversite sıraları ise, *nihayet özgürlüğü* olanaklaştıran, artık sorgulamaya, bir iç hesaplaşma yapmaya elverişli bir ortamdır. Seksenli ve doksanlı yıllar, tüketim ve medya toplumunun olduğu bir dönemdir. Hızla gelişen ve her şeyin hızla tüketildiği bir kapitalist tüketim toplumunda, ideler de tüketilmeye başlanır. *A. İlhan*’ın henüz altmışlı yıllarda belirttiği çıkmazın içersine girerler. Bu defa sorun alanları farklı, ancak çok daha tehlikelidir. *A. İlhan*’ın kahramanı *Plenzdorf*’un “*Edgar*”ıyla benzer bir sonu paylaşır. Oysa *Kanat*, kendi sonunu ağır ağır kendisi hazırlar. *İlhan*’ın yetmişli yılların sonlarında yaptığı bu saptama, doksanlı yılların değişen, daha doğrusu bozulan tüketim toplumundaki gençlik için de geçerlidir. Ancak söz konusu olan, ortaya çıkan ve ciddileşen, uyuşturucu gibi sorun alanlarının yanı sıra, gençliğin giderek ağırlaşan bunalımları ve daha bir toplumdışı oluşudur.

Toplumsal yozlaşma, kendini bir çok alanda gösterir. Büyük kent yaşamıyla birlikte parasal değerler yükselişe geçer. Maddecilik anlayışı ile birlikte uyanıklık, köşe dönmeçilik, sahtekarlık, hırsızlık mafya, çete ve uyuşturucu vb. alır başını gider. Özellikle büyük kentlerde, örneğin İstanbul’da tüm çarpıklıklar bir araya toplanmış gibidir. Kentin devasa bir metropol oluşu, birçokları için serbest hareket etme olanağını sağlar. Uyuşturucu da bu

unsurlardan biridir. Giderek gençliğin alt-kültür çevrelerine tehlikeli bir biçimde sızmaya başlar. Bu çemberin içersinde *Kanat* da vardır.

4. Sonuç:

Gençliğin dili, daha doğrusu yazını var mıdır, yok mudur derken, artık günümüzde kitapçılarda henüz olmasa da yayınevlerinde gençlik kitapları diye bir ayırım da yapılmaya başlanmıştır. *Can* yayınları seksenli yıllardan bu yana “gençlik dizisi” adı altında çeviri *gençlik kitapları* yayımlamaktadır. BU çevirilerin en başında da kuşkusuz ergenlik romanının baş eseri sayılan Salinger’in “Gönülçelen”i de gelmektedir. Aynı eseri Yapı Kredi Yayınları “Çavdar Tarlasında Çocuklar”(çev. Coşkun Adalı) başlığıyla 1997’de yayımlamış ve kısa bir süre içersinde üçüncü baskısını yapmıştır. “BU” yayınevi de aynı yolu bugünlerde izlemiş, gençlik romanı olarak kitaplar çıkarmaya başlamıştır. Bunun dışında *Altın Kitabevi* de yıllardır *İ. Ongun’un* kitaplarını yayımlamaktadır. *Ongun’un* tüm eserleri 3-10 arası baskılarını yapmış, halen de yapmaktadır. Gençlik yazınbilimi açısından eleştirilse de gençlik kitapları deyince ilk akla gelen yine de *Ongun’un* ergenlik romanlarıdır. Daha birçok yayınevi de sayılabilir.

Yazınbilim alanında da artık giderek artan bir ilgiyle çocuk ve gençlik yazını araştırmaları yapılmaktadır. Henüz istenilen düzeyde olmamasına rağmen, yapılan çalışmalar ki, pek çoğu üniversite çevrelerinde yapılmaktadır, umut vericidir. Türk dilinde de artık bir gençlik yazını, ergenlik romanı gibi kavramların yer etmeye başladığı öne sürülebilir. Üstelik *R. Ilgaz*’ın artık klasikleşen “Hababam Sınıfı” adlı okul romanından bugüne dek.

Kaynakça:

Alpay, Meral/Robert **Anhegger**: ”Çocuk Edebiyatı Ve Çocuk Kitapları” Cem Yayınevi, İstanbul 1975

Alpay, Meral: “Türkei”; Doderer “Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur” 3.cilt, Belz V. Weinheim und Basel 1979 s.588-592

ASUTAY, Hikmet: “Öğrenci Hareketleri ve Jeans Yazını” Ankara Üniversitesi, Tömer Dil Dergisi, Sayı: 98- Aralık 2000

_____ : “Kahraman Öldü... Yaşasın Anti-kahraman” A. Ü. Tömer Dil Dergisi, Sayı: 97- Kasım 2000

_____ : *Yabancı Diller ve Yabancıların Edebiyatı*. Oluşum Dergisi, Türk Kütüphaneciler Derneği Yayını, Edirne2000, yıl 8/31, s.13-17

_____ : “Yazın Eğitimi- Çocuk ve Gençlik Yazınının Eğitimdeki İşlevi”; Trakya Üniversitesi, Bilimsel Araştırmalar Dergisi Cilt1,Sayı1, Haziran Edirne 2000, s.95-102

_____ : “Çocuk-Gençlik Yazını ve Okuma Edimindeki İşlevi” A. Ü. Tömer Dil Dergisi, Sayı: 89- Mart 2000, s.37

_____ : “Nedir Postmodernizm?” Gençlik Yazını Bağlamında Postmodernist Özellikler.A. Ü. Tömer Dil Dergisi, Sayı: 87- Ocak 2000, s.7-17

Baacke, Dieter: “*Jugend und Jugendkulturen.*”. Darstellung und Deutung. Weinheim/München 1987

_____ : “*Adoleszenz: Weltkonstruktion durch Lesen?*” In: W. Wangerin, “Jugend, Literatur und Identität”. Westermann V. 1983

Bezirci, Asım: “*Rıfat Ilgaz*”. yaşamı, kişiliği, hikayeciliği, romancılığı, oyun, anı ve köşe yazarlığı ile eserlerinden seçmeler. çınar yayınları İstanbul 1992

Bühler, Arnim Thomas: “*Ihm war nicht zu helfen!*”. Verweigerung bei Jugendlichen Figuren der DDR-Prosa der siebziger Jahre, Kletsmeier 1995

Dilidüzgün Selahattin/Turgay **Kurultay**: “*Emanzipatorische deutsche Kinderliteratur und ihre Übersetzung ins Türkische im Hinblick auf die Kinderemanzipation*”; Diyalog 1/92, Ankara 1992, s.89-106

Dilidüzgün, Selahattin: “*Çağdaş Çocuk Yazını -Yazın Eğitime Atılan İlk Adım-*” Doğan Kardeş Kitaplığı- 92, ISBN 975-363530-3, İstanbul 1996

Doderer, Klaus: “*Literarische Jugendkultur*”, Juventa V. Weinheim und München 1992

_____ : “*Die Literatur der Jugend*”; Jahresgabe 1990, Freundeskreis des Instituts für Jugendbuchforschung der J.W. Goethe Universität, Frankfurt/Main 1990

_____ : “*Neue Helden in der Kinder- und Jugendliteratur*”. Weinheim und München 1986

Doderer: “*Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur*”. Weinheim ve Basel 1982, s.319

_____ : “*Jeansliteratur*”. In: K. Doderer (Hrsg): *Lexikon der Kinder- und Jugendliteratur*. Bd. 4, Weinheim/Basel 1980

Ewers, Hans-Heino: “*Vom guten Jugendbuch zur modernen Jugendliteratur*”. Jugendliterarische Veränderungen seit den 70er Jahren – eine Bestandsaufnahme: Ralph Köhnen(Hg.): *Wege zur Kultur. Perspektiven für einen Deutschunterricht*. Frankfurt 1998

_____ : “*Jugendliteratur der Gegenwart*”. In: *Der Deutschunterricht* 4/1996

_____ : “*Jugendkultur im Adoleszenzroman*”. *Jugendliteratur der 80er und 90er Jahre zwischen Moderne und Postmoderne*. Weinheim/München 1994

_____ : “*Der Adoleszenzroman als jugendliterarisches Erzählmuster*”, *Deutschunterricht*, Juni 1992, s. 291-297

_____ : “*Zwischen Problemliteratur und Adoleszenzroman*”. Aktuelle Tendenzen in der Belletristik für Jugendliche und junge Erwachsene. In: *Informationen des Arbeitskreises für Jugendliteratur* 2/1989

Flaker, Aleksander: “*Modelle der Jeansprosa*”. Zur literarischen Opposition der Osteuropäische Romankontext, Kronberg/Ts. 1975 (*Skripten Literatur + Sprache + Didaktik* 5), s.36

Gansel, Carsten: “*Authentizität-Wirklichkeitserkundung-Wahrheitsfindung*”. Zu aktuellen Entwicklungslinien in der Literatur für Kinder- und Junge Erwachsene; *Jugend in der Literatur für Jugendliche*. Publikation zur

Ausstellung in der “Galerie im Stifter-Haus”, 1998 *geschichtlicher Perspektive*”. In: Mitteilungen des Instituts für Jugendbuchforschung 1/1991

Gündüz, Osman: “*Meşrutiyet Romanında Yapı ve Tema I-II*” MEB Yayınları; 3018, Bilim ve kültür eserleri dizisi; 901, Düşünce eserleri dizisi; 17, İstanbul 1997

Hançerlioğlu, Orhan: “*Ruhbilim Sözlüğü*”, Remzi Kitabevi, 2. Baskı İstanbul 1993, s.140

Kaminski, Winfred: “*Vom realistischen zum phantastischen Helden*”. In: K. Doderer(Hg): “*Neue Helden in der Kinder- und Jugendliteratur*”. Juventa V. Weinheim, München 1986, s. 27-38

_____ : “*Jugend unter Verdacht*”. Problemorientierte jugendliteratur problematisch; Informationen Kinder- und Jugendliteratur, Jg. 8, H. 2, 1982, s. 24-31

_____ : “*Jugendliteratur und Revolte*”, dipa V. Frankfurt am Main 1982

Kantarcioğlu, Sevim: “*Türk Ve Dünya Romanlarında Modernizm*”, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 899, Kültür Eserleri Dizisi: 116, Ankara 1988, s. 35-50

Kaplan, Mehmet: “*Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar II*”, dergah yayınları 1987, 3.baskı 1997

Klotz, Volker: “*Abenteuer-Romane*”, München, Hanser 1979; P. Scheiner 1982

Kudret, Cevdet: “*Türk Edebiyatında Hikaye ve Roman*”, Meşrutiyetten Cumhuriyet’e kadar(1911-1922), İnkılap Kitabevi, İstanbul 5.baskı 1987, s.11-17

Lange, Günter: Adoleszenzroman, Volkacher Lexikon 1-14, 1997

Lehnert, Gertrud: “*Literarische Gestaltung weiblicher Adoleszenz*”. In: Mitteilungen des Deutschen Germanistikverbandes 3/1995

Maier, Karl Ernst(Red): Vorwort In: “*Jugendliteratur in einer veränderten Welt*”. Jahrbuch des Arbeitskreises für Jugendliteratur, Julius Klinkhardt, München 1972

Mead, M.: “*Der Konflikt der Generationen*”. Jugend ohne Vorbild, Freiburg 1971

Moran, Berna: “*Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*”, İletişim Yayınları, İstanbul 1983, 6.baskı 1997, İstanbul

_____ : “*Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 2*”, İletişim Yayınları, İstanbul 1990, 4.baskı 1996, İstanbul

_____ : “*Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3*”, İletişim Yayınları, İstanbul 1994, 3.baskı 1997

Mutluay, Rauf: “*Çağdaş Türk Edebiyatı, 1908-1972*”, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973

Neydim, Necdet: “*Çocuk ve Edebiyat*”, Çocukluğun Kısa Tarihi, Edebiyatta Çocuk Figürleri, Bu Yayınları, İstanbul 1998

Önertoy, Olca: “*Cumhuriyet Dönemi Türk Roman Ve Öyküsü*”, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara 1984

Özön, Mustafa Nihat: “*Türkçede Roman*” Remzi Kitabevi İstanbul 1936; 2.baskı İletişim Yayınları; Hazırlayan: Alpay Kabacalı İstanbul 1985

Özyer, Nuran: “*Edebiyat Üzerine*”, Gündoğan Yayınları, Ankara 1994

Plenzdorf, Ulrich: Die neuen Leiden des jungen Werthers, Frankfurt/M, 1973

Salinger, Jerome David: “The Catcher in the Rye(1951, dt. 1954 -Der Fänger im Roggen)

Scheiner, Peter: “*Was kann der dicke Eddy nur tun? oder Aussenseitermotive in der deutschen Jugendlitaratur*”; Informationen der Jugendliteratur und Medien, 1982, Jg. 8, s. 83-103

Schulte, Miriam: “*Popkultur im Jugendroman*”; Stil Spass und Subversion zwischen teen spirit und Pädagogik: H.-H. Ewers(Hg.); Kinder- und Jugendliteraturforschung. Stuttgart/Weimer 1998

_____ : “*Adoleszenzroman und Postmoderne*”. Die zerstörte Moderne in Bret Easton Ellis “Einfach unwiderstehlich!”. In: Mitteilungen des Instituts für Jugendbuchforschung 1/1996

_____ : “*Glücklose Identitätssuche*” Dagmar Chidolues “*Magic Müller*” und Jill Eisenstadts “*Rockaway*”. In: Ewers 1994

Schweikart, Ralf: “*Kleine Torte statt vieler Worte*”, Über Sprache und Stil in der aktuellen Literatur für Jugendliche; 1001 Buch 2/Februar 1999

_____ : “*Mein Herz schlägt für James Dean, aber denken muss ich an Brad Pitt*”. Generationsdifferenzen im Schreiben für Jugendliche. Publikation zur Ausstellung in der ‘Galerie im Stifter-Haus’, 1998

_____ : “*Adoleszenz im Medienzeitalter*”. Jugend und Medien in aktuellen Jugendromanen. In: Der Deutschunterricht 4/1996

Tanpınar, Ahmet Hamdi: “*19uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*” Çağlayan Kitabevi 1949, 7. baskı İstanbul 1988